

Wolven
(boeken & films & events & congressen & websites & voorstellingen & ...)

Voortdurende inspiratie uit Reggio

Reggio Emilia is de Noord-Italiaanse stad waar, op de puinhopen na de Tweede Wereldoorlog, een groep ouders met pedagoog Loris Malaguzzi een omgeving wilde creëren waarin jonge kinderen op een democratische en vreedzame manier konden leren samenleven. Het duurde tot 1963 voor dat werkelijk lukte, maar toen stond er iets indrukwekkends: een kindcentrum voor drie- tot zesjarigen gerund door zowel professionals als ouders, anderen uit de plaatselijke gemeenschap en de gemeente – en met een sterk leidend pedagogisch principe. Kort samengevat was dat principe: kinderen zijn vanaf hun geboorte zelf al bezig de wereld te ontdekken en onderzoeken, met al hun zintuigen. Kijk aandachtig hoe ze dat doen en daarbij in (sociaal) groepsverband van elkaar leren en blijf zelf (in pedagogisch teamverband) steeds ontdekken hoe je uitdagende omgevingen kunt bieden, inspelend op de interacties van kinderen, met je eigen inbreng en die van anderen in de buurt. Een gevierd onderdeel daarin werd het ‘atelier’ met allerhande materialen, en kunstenaars als begeleiders. Dit sloeg zo aan dat rond 1980 zelfs 22 van zulke centra waren opgericht, met een hecht onderling netwerk – en dat alles floreert nog steeds.

Eind twintigste eeuw sloeg de belangstelling hiervoor over naar Nederland en ontstond een ‘Reggionetwerk’. Pedagoog Inge van Rijn, toen werkzaam in de kinderopvang, deed enthousiast

eraan mee. Nu, ruim twintig jaar later, beschreef ze in *Prachtige pedagogiek: Inspiratie vanuit de Reggiopedagogiek* hoe praktijken alhier met dit gedachtegoed werken, en wat het te bieden heeft voor alle kinderopvang en onderwijs aan jonge kinderen. Ze bezocht hiervoor ongeveer twintig praktijken in heel Nederland (van baby- en peuter-groepen, voorscholen, bso’s tot IKC’s) die op deze grondslag werken, en putte uit verslagen van Reggio-netwerkbijeenkomsten in eerdere jaren.

Van Rijn benadrukt dat deze prachtige pedagogiek geen kant-en-klare methoediek wil voorschotelen. ‘Reggio is leren van de omgeving, dus het is overal weer anders’ is de leuze die haar boek zowel in- als uitluidt. In Nederland fungeren kindcentra hoe dan ook in een totaal andere context dan in Reggio, zoals Van Rijn klip-en-klaar beschrijft: hier heerst

daarbij op steeds terugkerende uitkomsten van de Kwaliteitsmonitor Kinderopvang. We scoren hier wel goed op het bieden van veiligheid, structuur, respect voor autonomie, praten en uitleggen, maar bepaald niet op ontwikkelingsstimulering en interactiebegeleiding, waar het bij uitstek om gaat in de Reggiopedagogiek die (zoals Van Rijn ook vermeldt) zelf weer geïnspireerd is op het werk van voorgangers als Montessori, Dewey en Piaget.

Thema’s

Over deze achtergronden vertelt Van Rijn in haar voorwoord en eerste hoofdstuk. Het tweede biedt nader inzicht in de Reggiopedagogiek uit de oogpunten van ‘Ontwikkelingsstimulering’ en ‘Begeleiding van interacties tussen kinderen’, plus de vraag wat pedagogisch medewerkers – en ook hun coa-

“Reggio is leren van de omgeving, dus het is overal weer anders”

een lappendeken aan voorzieningen met een mix van marktwerking en wettelijke regels, GGD-eisen en dominante VVE-programma’s. Het gaat haar (zoals de ondertitel zegt) om inspiratie die de Reggiopedagogiek kan bieden om ook tegen die lastige achtergrond creatief-flexibel en pedagogisch gezien dus ook beter te opereren. Ze wijst

chies en begeleiders – hiervoor nodig hebben. Want Reggio spoort aan tot andere, veelzijdiger activiteiten en kwaliteiten dan gewoonlijk in dit werk worden vereist.

In zeven volgende hoofdstukken beschrijft ze hoe dat in Nederlandse praktijken zoal uitpakt, via praktijkvoorbeelden en reflecties daarop, soms

WARM AANBEVOLEN

SASKIA VAN OENEN

programma's & uitzendingen & publicaties & veel meer)

Projecten: samen de wereld ontdekken

Voorop staat dat alles een project kan worden: 'een spinnetje in de groep, de nieuwe schoenen van kinderen of een thema uit een VVE-programma' (p. 57). Daarbij hangt het af van de medewerkers of en hoe dat gebeurt - doordat zij opmerken wat kinderen bezighoudt en uitbreidende of verdiepende ervaringsmogelijkheden daarbij creëren. Een project duurt dan zo lang of kort als kinderen samen geïnteresseerd ermee bezig blijven. Van Rijn bespreekt vele voorbeelden hiervan - en verwacht dan geen spectaculaire ondernemingen. Zij laat juist zien wat schijnbaar eenvoudige projectjes (zoals op de kinderboerderij schaapjes aaien, dan met wol knutselen, zingen en voorlezen over schaapjes) voor kinderen betekenen, maar vooral ook welke veelsoortige creatieve initiatieven medewerkers hiervoor (willen, maar dus ook moeten kunnen) opbrengen. Hier volgt slechts een kleine greep daaruit.

Zo lezen we over een 'zomerproject' waarin peuters door heel hoog gras lopen wat hen verleidt tot eraan ruiken, voelen en plukken - geplukt gras meegenomen - binnen in vaas gezet, onder vergrootglas bestudeerd, opgeplakt in collages, zaadjes uitgeknepen - kriebelbeestjes erin gevonden - weer naar buiten om daar meer van te zoeken en te bestuderen; werkjes en foto's van dit al werden opgehangen en ook weer geïnteresseerd bekeken en nabesproken. Maar we lezen ook hoe de medewerkers het goede spoor in dit project vonden door hun eigen jeugdhervindingen over gras te bespreken - en zo ontdekten hoezeer die draaiden om

aangevuld met voorbeelden uit Reggio zelf. Die hoofdstukken corresponderen met thema's in de Reggiopedagogiek die ze ook al in hoofdstuk 2 onderscheidde. Bij *Ontwikkelingsstimulering* zijn dat: Werken in projecten - Een rijke leeromgeving - Observeren, documenteren en communiceren - Samen op ontdekkingsreis. Voor *Interactiebegeleiding* volgen: Honderd talen (Reggio-metafoor voor het belang van alle zintuigen voor ontwikkeling en communicatie)

- Groepscommunicatie - Verbindingen met de wereld. Projectwerk vormt bij dit alles de basis. De andere thema's benoemt Van Rijn als 'draden' waaruit medewerkers, naar eigen inzicht en mogelijkheden, een web kunnen spinnen waarlangs die projecten in levendige samenwerking verlopen. De vele foto's in het boek, deels door Van Rijn zelf gemaakt, illustreren dat in geuren en kleuren.

WARM AANBEVOLEN

SASKIA VAN OENEN

lichamelijke, zintuiglijke ervaringen. We lezen ook hoe begeleiders van babygroepen zelf op de grond gaan liggen om te ontdekken wat je van daaraf kunt zien en doen (niet op te zachte kussens, die je bewegingen beletten) om de ruimtelijke inrichting plus spullen daarop aan te passen. Of hoe medewerkers kinderen op de wc met water zien spelen en daar dan een ganse waterspeelplaats van maken, met slangen en waterpakken. Ook hier (zij het niet overall) zijn er ateliers met een rijkdom aan materialen, ingericht en begeleid door kunstenaars. Maar even

den met ouders te kweken zijn (bij alle te spinnen draden) uiteraard van eminent belang.

Durf en inventiviteit

Het hele boek laat zien hoe Reggio-inspiraties medewerkers uitdagen om op allerlei fronten hun eigen creativiteit, samen met die van kinderen, te ontwikkelen. Vergeleken met het werken met voorgeprogrammeerde lesjes-plusdoelen geeft dat de vrijheid die in dit werk even begeerlijk als broodnodig is. Maar het vraagt ook durf om met jonge kinderen onvoorziene paden met on-

Van Rijn citeert een ouder die uitroept over een onderzoek naar takken met mogelijk daarin huizende beestjes: 'Nou ja, wat je allemaal niet kan verzinnen om ze zoet te houden!' Om dan weer te laten zien hoe ook ouders heus tot een ander inzicht kunnen komen als je hen, op welke bijpassende manier dan ook, zelf laat meedoen in projecten.

Tel dat allemaal bij elkaar op en je merkt hoeveel inventiviteit er voortdurend van medewerkers wordt gevraagd. Om hen daarin bij te staan ziet Van Rijn een belangrijke rol weggelegd voor bege-

“Het vraagt ook durf om - met jonge kinderen - onvoorziene paden met onvoorspelbare uitkomsten te betreden”

belangrijk is dat medewerkers zelf materialen weten te verzamelen bij hun projecten: de een speurt daarvoor in kringloopwinkels, de ander in de natuur of waar dan ook.

Om ook buiten met kinderen op ontdekkingsreis te kunnen gaan, moeten medewerkers zelf uitvinden wat daar te beleven is, op plekken of met mensen. Daarvoor helpen teamwandelingen in de buurt, en uitwisselen wat eenieder daarover weet of onderweg opmerkt. Je moet ook contact met mensen 'van buiten' hebben, als je die voor hun projectinbreng juist 'naar binnen' wilt halen. Dat kunnen natuurlijk ook ouders zijn - maar dan moet je ze beter leren kennen dan alleen als 'ouders van'. Veelzijdige initiatieven om warme ban-

voorspelbare uitkomsten te betreden. Dit blijkt extra bij de trits 'observeren, documenteren en communiceren'. Een Reggiaans observatieproces krijgt zijn neerslag in het verzamelen van foto's, filmpjes en werkjes over de projectgang; tentoongesteld, ter bespreking met de kinderen, team en ouders. En wel als evaluatie van het groepswerk, het samenspel tussen kinderen onderling en met medewerkers; dus niet primair met het oog op 'vorderingen' per kind. Toch moeten ook die, verplicht voor Nederlandse kindcentra, in kindvolgsystemen bijgehouden worden. Niet verbazend zijn veel ouders ook juist daarin geïnteresseerd, en hebben ze niet zomaar oog voor de ontwikkelingsstimuli in projectwerk.

leiders van medewerkers. Elk praktijkhoofdstuk eindigt met vragen die zij bij teambesprekingen kunnen gebruiken. Van Rijn beveelt hun aan om eerst veel 'rond te hangen' - de sfeer proevend - in groepen die ze begeleiden, en om vooral nieuwsgierigheid en vertrouwen in de medewerkers uit te stralen: immers precies wat je hoopt dat die zelf met kinderen doen.

SASKIA VAN OENEN

Inge van Rijn (2022). *Prachtige pedagogiek: Inspiratie vanuit de Reggio pedagogiek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. ISBN 9789036829021; 199 pagina's; € 32,50.